

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

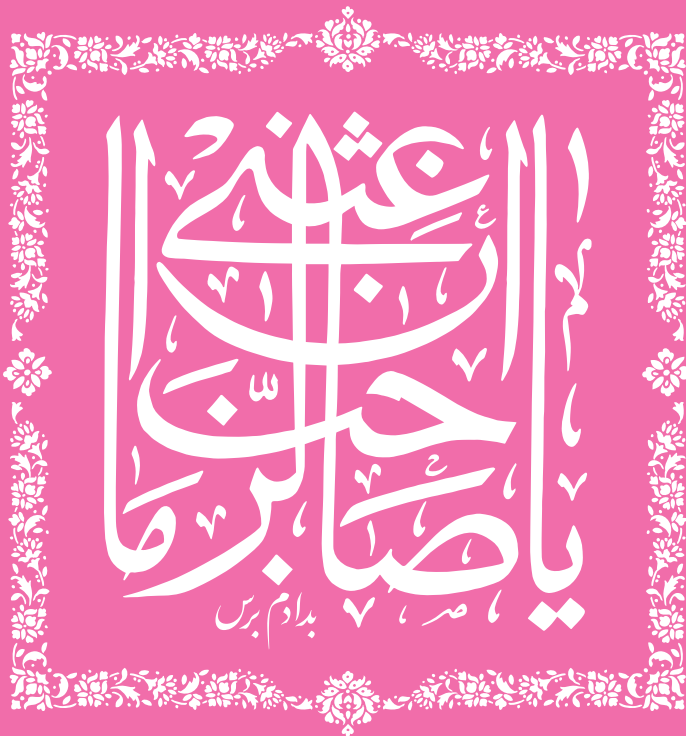
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

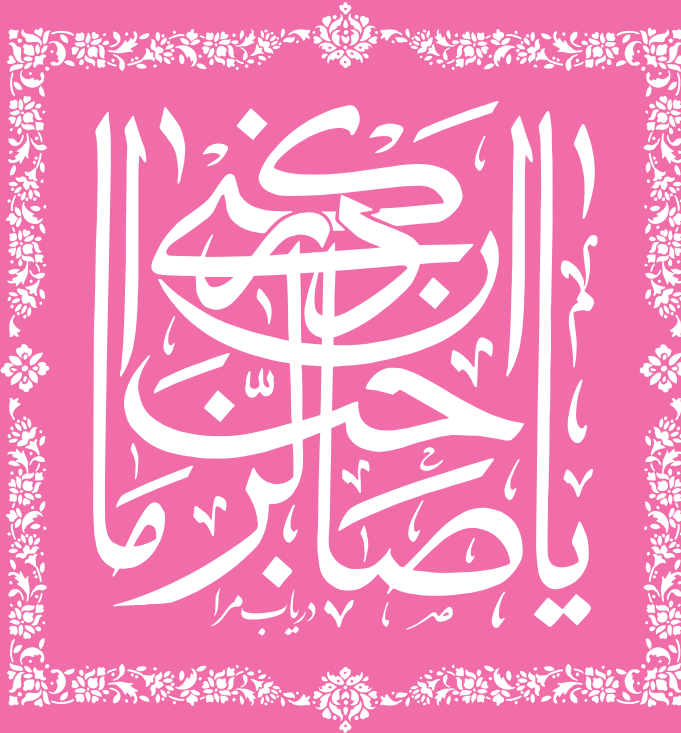

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

آیت‌الله ناصری رحمته‌الله از استادشان آیت‌الله سید محمد کشمیری رحمته‌الله درخواست می‌کنند تا اسم اعظم را به ایشان بیاموزد. ایشان می‌فرماید: «اگر اسم اعظم را می‌خواهی، از نام مبارک صاحب الزمان غفلت مکن. اسم اعظم، همان جمله یا صاحب الزمانِ اغثنی، یا صاحب الزمانِ ادرکنی است.»

اقل الحلیقه رحمته‌الله

اخلاق پوهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

آب حیات

برگرفته از سخنان حضرت آیت الله ناصر مری رحمة الله علیه

در باره امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

بنیاد علمی فرهنگی هاد

۱۴۰۳

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

سروش‌نامه	ناصری دولت‌آبادی، محمد، ۱۳۰۹ - ۱۴۰۱
عنوان و نام پدیدآور	آب حیات، گزیده‌ای از سخنان حضرت آیت الله ناصری <small>علیه السلام</small> درباره امام عصر <small>علیه السلام</small> / تحقیق و تدوین: مجید هادی‌زاده. [ویراست ۲].
وضعیت ویراست	قم: انتشارات خُلق وابسته به مؤسسه فرهنگی دارالهدی، ۱۴۰۲.
مشخصات نشر	۴۱۲ ص.
مشخصات ظاهری	مجموعه آثار حضرت آیت الله ناصری <small>علیه السلام</small> (۱).
فروست	۱ - ۲۴ - ۶۸۱۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸
شابک دوره	۸ - ۲۵ - ۶۸۱۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸
شابک کتاب	فیبا
وضعیت فهرست‌نویسی	کتابنامه.
یادداشت	گزیده‌ای از سخنان حضرت آیت الله ناصری <small>علیه السلام</small> درباره امام عصر <small>علیه السلام</small> محمد بن حسن <small>علیه السلام</small> ، امام دوازدهم، ۲۵۵ق - غیبت .Muhammad ibn Hasan, Imam XII -- Occultation
عنوان دیگر	مهدویت - - انتظار *Waiting -- Mahdism
موضوع	هادی‌زاده، مجید، ۱۳۴۹.
موضوع	BP ۲۲۴/۴
موضوع	۲۹۷/۴۶۲
شناسه افزوده	۷۵۶۶۲۶۴
رده‌بندی کنگره	
رده‌بندی دیوینی	
شماره کتاب‌شناسی ملی	

آب حیات

برگرفته از سخنان آیت الله ناصری علیه السلام

درباره امام عصر علیه السلام

تحقیق و تدوین: دکتر مجید هادی‌زاده

ناشر: انتشارات خُلق | چاپ: دوم | شمارگان: ۱۰۰۰

مدیر هنری: محمد مهدی حججی

تمام حقوق محفوظ است.

بنیاد علمی فرهنگی هاد

قم، خیابان صفائیه، کوچه ۲۳، پلاک ۸، انتشارات خُلق

۰۹۱۲۳۵۱۳۸۷۲ - ۰۲۵۳۷۷۳۷۴۲۹

فهرست

پیش‌گفتار.....	۱۵
ضرورت بهره‌گیری علمی و معنوی از عالمان ربّانی.....	۱۵
مروری بر زندگی نامه حضرت آیت الله ناصری <small>رحمته الله علیه</small>	۱۶
مقدمه.....	۱۹

فصل اول: نگاهی به سیمای حضرت ولی عصر عجل الله فرجه / ۲۷

اهمیت ماه شعبان.....	۲۹
اهمیت شب نیمه شعبان.....	۳۱
جلوگیری از طلوع خورشید.....	۳۳
طلوع آفتاب.....	۳۴
نواب چهارگانه حضرت <small>رحمته الله علیه</small>	۳۷
نام‌های حضرت <small>رحمته الله علیه</small>	۴۱
حضرت مهدی <small>رحمته الله علیه</small> موعود ادیان و ملل.....	۴۱
نظر اهل سنت درباره حضرت حجت <small>رحمته الله علیه</small>	۴۲
محبت به حضرت <small>رحمته الله علیه</small> ، سفارش خداوند.....	۴۴
وظایف ما نسبت به آن حضرت <small>رحمته الله علیه</small>	۴۸

- ۴۸..... انتظار..... (۱) انتظار
- ۴۹..... یاد حضرت ﷺ..... (۲) یاد حضرت ﷺ
- ۴۹..... دعا برای آن حضرت ﷺ و توسل به ایشان..... دعا برای آن حضرت ﷺ و توسل به ایشان
- ۵۳..... نمونه‌ای از رفع گرفتاری‌های جمعی به وسیله دعا و توسل..... نمونه‌ای از رفع گرفتاری‌های جمعی به وسیله دعا و توسل
- ۵۹..... سِرّ هدیه مستحبات به پیشگاه آن حضرت ﷺ و دعا برای ایشان..... سِرّ هدیه مستحبات به پیشگاه آن حضرت ﷺ و دعا برای ایشان
- ۶۰..... تفاوت بین شیعه و محب..... تفاوت بین شیعه و محب
- ۶۳..... یاد امام‌زمان ﷺ در روزهای جمعه..... یاد امام‌زمان ﷺ در روزهای جمعه

فصل دوم: درباره غیبت / ۶۵

- ۶۷..... اقسام غیبت..... اقسام غیبت
- ۶۸..... آیا غیبت تنها اختصاص به ایشان دارد؟..... آیا غیبت تنها اختصاص به ایشان دارد؟
- ۷۲..... آغاز غیبت صغری..... آغاز غیبت صغری
- ۷۳..... آغاز غیبت کبری..... آغاز غیبت کبری
- ۷۳..... زمینه‌سازی اهل بیت ﷺ برای این دوران..... زمینه‌سازی اهل بیت ﷺ برای این دوران
- ۷۴..... معنای «غیبت»..... معنای «غیبت»
- ۷۸..... معنای غیبت از نظر امیرالمؤمنین ﷺ..... معنای غیبت از نظر امیرالمؤمنین ﷺ
- ۷۸..... معنای غیبت از نظر جناب محمد بن عثمان ﷺ..... معنای غیبت از نظر جناب محمد بن عثمان ﷺ
- ۷۹..... معنای «از پس پرده غیبت»..... معنای «از پس پرده غیبت»
- ۸۲..... تعبدی بودن غیبت..... تعبدی بودن غیبت
- ۸۵..... علت وقوع غیبت..... علت وقوع غیبت
- ۸۹..... علت طولانی شدن دوران غیبت..... علت طولانی شدن دوران غیبت
- ۹۰..... نور ولایت از پس پرده غیبت..... نور ولایت از پس پرده غیبت

فصل سوم: خصوصیات و مراتب حضرت حجّت ﷺ / ۹۳

- ۹۵..... ویژگی‌های امام‌زمان ﷺ..... ویژگی‌های امام‌زمان ﷺ
- ۹۶..... ویژگی نخست: درخشش نور حضرت ﷺ نسبت به دیگر معصومان ﷺ..... ویژگی نخست: درخشش نور حضرت ﷺ نسبت به دیگر معصومان ﷺ

- ۹۸..... ویژگی دوم: جامع تمامی آنساب
- ۹۹..... ویژگی سوم: سیر حضرت ﷺ در آسمان‌ها، بلافاصله پس از ولادت
- ۱۰۰..... ویژگی چهارم: ظهور نور حضرت ﷺ در بیت‌الحمد
- ۱۰۰..... ویژگی پنجم: جمع بین اسم و کنیه پیامبر اکرم ﷺ
- ۱۰۱..... ویژگی ششم: حرمت بر زبان راندن نام مبارک آن حضرت ﷺ در زمان غیبت
- ۱۰۲..... ویژگی هفتم: عدم مجالست با مشرکان و منافقان
- ۱۰۳..... ویژگی هشتم: عدم بیعت حضرت ﷺ با جباران
- ۱۰۳..... ویژگی نهم: وجود حضرت ﷺ مهور به مهر الهی
- ۱۰۴..... ویژگی دهم: پاس‌داشت نام حضرت ﷺ در قرآن کریم
- ۱۰۶..... ویژگی یازدهم: ظهور مصحف امیرمؤمنان ﷺ به وسیله ایشان ﷺ
- ۱۰۸..... ویژگی دوازدهم: ندای دائمی برای دعوت مردم به سوی حضرت ﷺ
- ۱۰۸..... ویژگی سیزدهم: اجازه حضرت ﷺ به ملائکه و جنیان برای جهاد
- ۱۰۹..... ویژگی چهاردهم: عدم تصرف زمان در حضرت ﷺ
- ۱۱۰..... ویژگی پانزدهم: طول مدت عبادت
- ۱۱۰..... ویژگی شانزدهم: کُنْدی سرعت زمان به هنگام ظهور حضرت ﷺ
- ۱۱۳..... عدم تفاوت بین صاحبان عصمت کبری ﷺ
- ۱۱۵..... اسم امام‌زمان ﷺ، اسم اعظم حضرت حق
- ۱۱۶..... ائمه اطهار ﷺ مجاری اراده حضرت حق
- ۱۱۸..... اهمیت مسئله ولایت
- ۱۲۲..... اشاره‌ای به معنای ولایت کلیه امام ﷺ
- ۱۲۸..... مراتب مختلف ولایت مختلف
- ۱۳۱..... سعه وجودی انسان در مسیر ولایت
- ۱۳۴..... سعه امامت امام ﷺ
- ۱۳۵..... امام‌زمان ﷺ، واسطه بین غیب و شهود
- ۱۳۷..... احاطه قیومی حضرت ﷺ

- حضرت علیه السلام، غنی بالعرض ۱۳۷
- درباره علم امام‌زمان علیه السلام ۱۳۸
- افضل بودن امامت نسبت به نبوت ۱۴۵
- حضرت حجت علیه السلام میراث‌دار انبیای الهی ۱۴۶
- حضرت حجت علیه السلام نور عالم هستی ۱۵۰
- سخن حضرت علیه السلام همچون وحی ۱۵۲

فصل چهارم: حضرت ولی‌عصر علیه السلام در آئینه وحی و روایات / ۱۵۵

- مقدمه ۱۵۷
- نکاتی لازم در باب فهم آیات قرآن کریم ۱۵۷
- حضرت حجت علیه السلام در آئینه حدیث ۱۶۰
- حضرت حجت علیه السلام در آئینه وحی ۱۶۰
- آیه نخست ۱۶۱
- آیه دوم ۱۶۲
- آیه سوم ۱۷۰
- آیه چهارم ۱۷۳
- آیه پنجم ۱۷۴
- آیه ششم ۱۷۷
- آیه هفتم ۱۸۰
- آیه هشتم ۱۸۳
- آیه نهم ۱۸۶
- آیه دهم ۱۸۹
- آیه یازدهم ۱۹۱
- آیه دوازدهم ۱۹۳
- آیه سیزدهم ۱۹۶
- آیه چهاردهم ۱۹۸

آیه پانزدهم.....	۲۰۱
آیه شانزدهم.....	۲۰۶
آیه هفدهم.....	۲۰۸
آیه هجدهم.....	۲۱۱
آیه نوزدهم.....	۲۱۲
آیه بیستم.....	۲۱۴
آیه بیست و یکم.....	۲۱۵
آیه بیست و دوم.....	۲۱۸
آیه بیست و سوم.....	۲۲۱
آیه بیست و چهارم.....	۲۲۴
آیه بیست و پنجم.....	۲۲۷
آیه بیست و ششم.....	۲۲۹
آیه بیست و هفتم.....	۲۳۲
آیه بیست و هشتم.....	۲۳۴

فصل پنجم: انتظار / ۲۳۹

معنای انتظار.....	۲۴۱
چه کسی منتظر است؟.....	۲۴۳
راه قرار گرفتن در سبک منتظران.....	۲۴۵
حضرت صادق <small>علیه السلام</small> نمونه یک منتظر واقعی.....	۲۴۶
بُعد انتظار، یکی از ابعاد وجودی حضرت حجت <small>علیه السلام</small>	۲۴۷
تعداد روایات مربوط به انتظار.....	۲۴۷
ارزش منتظران و ثواب آنان.....	۲۴۸
الف) ارزش منتظران از دیدگاه پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>	۲۴۹
ب) ارزش منتظران از دیدگاه حضرت سجاد <small>علیه السلام</small>	۲۵۰
ج) ارزش منتظران از دیدگاه حضرت باقر <small>علیه السلام</small>	۲۵۰

- ۲۵۰ ارزش منتظران از دیدگاه حضرت صادق علیه السلام
- ۲۵۱ ارزش منتظران از دیدگاه حضرت عسکری علیه السلام
- ۲۵۲ درجه منتظران و ثواب آنان
- ۲۵۳ مهم‌ترین وظیفه منتظران
- ۲۵۴ اندک بودن محبتان واقعی حضرت علیه السلام

فصل ششم: شبهاتی پیرامون حضرت حجت علیه السلام / ۲۵۵

- ۲۶۰ اشکال اول: چگونگی امامت حضرت علیه السلام در پنج سالگی
- ۲۶۶ اشکال دوم: چگونگی طولانی بودن عمر آن حضرت علیه السلام
- ۲۶۷ پاسخ نخست
- ۲۶۹ پاسخ دوم
- ۲۷۴ پاسخ سوم
- ۲۷۶ پاسخ چهارم
- ۲۷۹ پاسخ پنجم
- ۲۸۱ پاسخ ششم
- ۲۸۸ اشکال سوم: منافع غیبت آن حضرت علیه السلام
- ۲۸۹ منافع مترتب بر غیبت حضرت ولی عصره علیه السلام
- ۲۸۹ نخست: در حیطه ربویات
- ۲۹۰ دوم: در حیطه موجودات مادی انسانی
- ۲۹۲ سوم: در همان حیطه
- ۲۹۳ چهارم: در حیطه امور معرفتی
- ۲۹۷ پنجم: در حیطه امور مادی

فصل هفتم: ظهور / ۲۹۹

- ۳۰۲ انتظار ظهور از دیدگاه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۳۰۴ علم امام‌زمان علیه السلام به وقت ظهور

- ۳۰۶ وحبوب تکذیب وقت نمایان
- ۳۰۸ حکمت تأخیر در ظهور حضرت ﷺ
- ۳۱۲ ایرانیان، زمینه‌سازان ظهور
- ۳۱۵ نزدیک بودن زمان ظهور
- ۳۱۶ شمارهٔ علائم ظهور و تحقق بخش عمده‌ای از آن
- ۳۱۸ گونه‌های مختلف علائم ظهور
- ۳۱۹ الف) علائم شخصیه
- ۳۲۰ ب) علائم نوعیه
- ۳۲۰ ج) علائم بیانگر سال ظهور
- ۳۲۰ شماری از علائم ظهور
- ۳۲۱ الف) ظهور بیست و هشت پرچم
- ۳۲۱ ب) آشکار شدن نیم‌تنه‌ای بین آسمان و زمین
- ۳۲۱ ج) خسوف و کسوف ناهنگام
- ۳۲۱ د) صیحهٔ آسمانی
- ۳۲۲ ه) ظهور سفیانی و سید حسنی و سید یمانی
- ۳۲۵ آغاز دعوت جهانی حضرت ﷺ از مکهٔ مکرمه
- ۳۲۷ تشرّف سید حسنی و یارانش به خدمت آن حضرت ﷺ
- ۳۲۹ اقدامات حضرت ﷺ به‌هنگام ظهور
- ۳۳۱ «کشتار فراگیر»، افسانه‌ای تاریخی
- ۳۳۳ جهاد حضرت با یهود
- ۳۳۵ چگونگی مقابلهٔ حضرت ﷺ با سلاح‌های امروزی

فصل هشتم: تشرّف / ۳۴۳

- ۳۴۶ انسان مرکّب از عقل و نفس
- ۳۴۹ سنخیت، شرط تشرّف
- ۳۵۳ تخلیه و تحلیه، شرط تشرّف یافتن

۳۵۶ عنایت حضرت ﷺ در پی ایجاد سنخیت
۳۵۹ علاقه حضرت ﷺ به شیعیان
۳۶۱ برخورد با مدعیان تشرف و ارتباط
۳۶۲ مشرفان محضر حضرت ﷺ
۳۶۴ حکایت نخست
۳۶۸ حکایت دوم
۳۷۱ حکایت سوم
۳۷۳ حکایت چهارم
۳۷۵ حکایت پنجم
۳۷۸ حکایت ششم
۳۷۹ حکایت هفتم
۳۸۳ حکایت هشتم
۳۸۵ حکایت نهم
۳۸۷ حکایت دهم
۳۸۹ حکایت یازدهم
۳۹۴ حکایت دوازدهم
۳۹۶ حکایت سیزدهم
۳۹۷ حکایت چهاردهم
۴۰۰ حکایت پانزدهم
۴۰۲ حکایت شانزدهم
۴۰۷ فهرست منابع

امیرمؤمنان علی عَلَيْهِ السَّلَام

جَالِسِ الْعُلَمَاءِ يَزِدُّدْ عِلْمُكَ وَيَحْسُنْ أَدَبُكَ وَتَزُكُّ نَفْسُكَ!

با علما همنشین باش، تا دانشت فزونی یابد، ادب ت نیکو گردد و جانت پاک شود.

پیش‌گفتار

ضرورت بهره‌گیری علمی و معنوی از عالمان ربّانی

در این زمانه که آلودگی‌های فثاورانه، علاوه بر آلودگی آب و هوا، فطرت‌های پاک را نیز به مخاطره و اضطراب وا داشته، بهره‌گیری از عالمان ربّانی و سیراب شدن از چشمه زلال علم و موعظه آنان، بسی گوارا و حیات‌بخش است؛ عالمانی که با دو بال علم و تقوا، به آسمان معارف راه یافته و از آنجا تحفه‌هایی بی‌مانند به ارمغان آورده‌اند. اما از آنجا که همنشینی با چنین عالمانی - چه از جانب عموم علاقه‌مندان و چه از جانب خود آن عالمان بزرگوار- همیشه مقدور نیست، یکی از راه‌های بهره‌گیری از آن بزرگواران، انس با آثار آنان است. چگونه چنین نباشد و حال آن‌که جان‌های نورانی آنان سبب شده است، قلم و بیان‌شان نیز نور بیفشاند و راه بنماید.

مجموعه پیش‌رو که دربردارنده آثار بیانی و بنانی حضرت آیت الله ناصری رَحِمَهُ اللهُ

است، در همین راستا، تدوین و ارائه شده تا راهی باشد برای کسب فیض از کلام آن عالم بزرگوار.

مناسب است دفتر را با مروری کوتاه بر زندگی نامه این عالم ربانی آغاز کنیم.

مروری بر زندگی نامه حضرت آیت الله ناصری رحمته

عالم خودساخته و عاشق دل‌باخته، حضرت آیت الله ناصری رحمته در سال ۱۳۰۹ش در دولت آباد اصفهان دیده به جهان گشود. خانواده ایشان بهره‌مند از علم و تقوا و پدرش، حاج شیخ محمدباقر، عالمی زاهد، وارسته و اهل عبادت بود که از محضر عالمانی گران سنگ هم چون آخوند کاشی، جهانگیرخان قشقایی و حاج آقا رحیم ارباب رحمته بهره‌های فراوان علمی و عملی برده بود.

مرحوم حاج شیخ محمدباقر، برای ادامه تحصیل به نجف اشرف مهاجرت می‌کند و بدین سان، برای آیت الله ناصری که در آن زمان، چهارده سال داشته، فصلی نو و برگی زرّین از دفتر زندگی اش رقم می‌خورد. پس از دو سال اقامت در جوار امیرمؤمنان علیه السلام مادر به دیدار حق می‌شتابد و در جوار حرم مولایش آرام می‌گیرد. یک سال پس از رحلت مادر، پدر به ایران باز می‌گردد و فرزند هفده‌ساله خود را به امیرمؤمنان علیه السلام می‌سپارد. پدر پیش از ترک نجف، از برخی عالمان ربّانی می‌خواهد که فرزندش را از یاد نبرند و در غیاب وی، به تربیتش اهتمام ورزند.

مجاورت حضرت امیر علیه السلام و ارتباط با عالمان وارسته، بهترین زمینه را برای رشد و ترقی معظّم له فراهم می‌کند و ایشان نیز از این فرصت و موقعیت، به بهترین شیوه استفاده می‌نمایند. برخی اساتید سطوح عالی ایشان عبارتند از آیات عظام: امام خمینی، سید ابوالقاسم خویی، سید عبدالهادی شیرازی، سید محمود شاهرودی و میرزا هاشم آملی رحمته.

وی در دوران اقامت در نجف اشرف، در اخلاق و معنویت نیز از محضر

عالمانی ربّانی و انسان‌هایی وارسته هم چون آیت الله سید جمال‌الدین گلپایگانی، سید محمد کشمیری، حاج شیخ عباس قوچانی، حاج شیخ محمد کوفی و حاج عبدالزهراء گراوی رحمتهما بهره‌های فراوان برد.

حضرت آیت الله ناصری پس از سالیانی توشه‌اندوزی از محضر حضرت امیرمؤمنان علیه السلام به امر استاد خود، مرحوم آیت‌الحق سید محمد کشمیری به ایران باز می‌گردد و در دولت‌آباد اصفهان، به تربیت نفوس مستعدّ، تدریس فقه و اصول و تفسیر و نیز اقامه نماز جماعت و پاسخ‌گویی به نیازهای گوناگون مردم می‌پردازد. مجالس وعظ ایشان، در محضر ارباب معرفت و معنویت، سازنده و مؤثر به شمار می‌آید؛ به ویژه این‌که در کلامش عشق به یارِ غایب از نظر، حضرت بقیّة الله الاعظم علیه السلام موج می‌زد؛ به گونه‌ای که هنگام ذکر و یاد حضرتش، عنان اختیار از کف می‌داد و اشک و آه را چاشنی سفره کلامش می‌کرد.

آیت الله ناصری دل‌داده آن حضرت بود و پیوسته از او می‌گفت. ترجیع‌بند کلام او این بود که: «در هر حال، یا بن‌الحسن را فراموش نکنید». همچنین «صدقه روزانه برای سلامتی حضرت»، «خواندن نماز امام زمان علیه السلام در هر روز» و «دعا کردن برای فرج آن عزیز سفرکرده» از سفارش‌های همیشگی آیت الله علیه السلام بود که خود نیز مقید بود به آن‌ها عمل کند.

خدایش در دریای رحمت خویش غرقه فرماید و خلأ او و امثال او در جامعه اسلامی مان را جبران فرماید.

مرکز پژوهشی اخلاق و تربیت اسلامی

وابسته به بنیاد علمی فرهنگی هاد

جعفر ناصری دولت‌آبادی

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

مقدمه

مسئله مهدویت از فروع امامت خاصه است و جایگاه آن در مباحث کلامی و اعتقادی، پس از اثبات وجود، توحید، صفات خداوند جَلَّ جَلَلُهُ، نبوت و امامت عامه است. از این رو، در اینجا بدون آنکه بخواهیم به بررسی این مسائل پردازیم، تنها سیر مباحث را از ابتدای مسائل علم عقاید پی می‌گیریم تا جایگاه بحث حاضر بیشتر روشن شود.

پس از فراغت از مسائل مربوط به هستی‌شناسی به‌گونه‌ی عام که آن را «مباحث امور عامه» می‌نامند، نخستین بحث در عقاید، اثبات وجوب واجب یا خداوند متعال است.

یکی از مسائلی که در این بحث به آن توجه می‌شود، توحید ذات او و توحید در صفات و اسما اوست. اینجاست که وحدت ذات با صفات مطرح می‌شود. یکی از صفات خداوند متعال، صفت «فیض» است که او را «فیاض» می‌خوانند. این صفت نیز، عین ذات اوست و از این رو، او دائماً در حال فیض‌رسانیدن است. عالم وجود از مرتبه مجردات محض تا پایین‌ترین مرتبه عالم ماده، نشان‌دهنده همین صفت فیاضیت اوست. از این رو، او بدون آنکه به خلق موجودات محتاج باشد، به آفرینش عوالم گوناگون هستی پرداخته و این چنین،

فیض خود را بر تمامی موجوداتِ ممکن گسترانیده است.

یکی از صفات او که در مسئلهٔ پیشین، به‌طور مستوفی دربارهٔ آن بررسی می‌شود، صفت رحمت حضرت حق است. خداوند که رحمت خود را بستر آفرینش تمامی عالم وجود کرده، از سرِ مه‌ری که با فرزندان آدم دارد و نیز به مقتضای هادی بودنش، هادیانی را برای هدایت انسان‌ها می‌فرستد؛ مسئلهٔ نبوت و در امتداد آن، مسئلهٔ امامت، در همین راستا مطرح می‌شود.

ارسال پیامبران در شمار بزرگ‌ترین و بلکه بزرگ‌ترین نعمت‌های خداوند است؛ چون حضرت حق، با ارسال انبیا، طریق هدایت را برای بندگان خویش باز نمود و آنان را در مسیر کمال قرار داد. او خود از سرِ مه‌ری که با این آفریده دارد، این چنین خبر می‌دهد که:

«یا بن آدم! خلقتُ الأشياءَ لأجلِكَ و خلقتُكَ لأجلِي!»؛

ای فرزند آدم! تمامی موجودات را برای تو، ولی تو را برای خود خلق نمودم.

در دعای جوشن کبیر نیز در وصف او می‌خوانیم:

«يَا حَبِيبَ مَنْ لَا حَبِيبَ لَهُ! ... يَا شَفِيقَ مَنْ لَا شَفِيقَ لَهُ! يَا رَفِيقَ مَنْ لَا رَفِيقَ لَهُ»؛

ای دوست کسی که دوستی ندارد! ... ای مهربان کسی که مهربانی ندارد!

ای رفیق کسی که رفیقی ندارد!

می‌دانیم که آدمی مرکب از قوایی است که قوای شهویّه و غضبیّه و وهمیّه نیز در همان شمار است. سه قوه‌ای که او را به زیاده‌خواهی، تندي بر دیگران و خطای در ادراک مبتلا می‌سازد. از این رو، انسان همواره در نحوهٔ استفاده از منافع مادی این عالم، برخورد با دیگران و نیز دریافت حق و باطل در معرض اشتباه و زیاده‌خواهی است.

۱. بنگرید: الجواهر السنیة، ص ۳۶۱.

۲. بنگرید: المصباح کفعمی، ص ۲۵۴؛ بحار الأنوار، ج ۹۱، ص ۳۹۱.

ارسال پیامبران نعمتی است که او را از فروغ‌لطیدن در خطای در این امور باز می‌دارد؛ چون پیامبران اگرچه مانند دیگر مردمان دارای قوای انسانی هستند، اما نه تنها قوای خود را به کنترل کامل درآورده‌اند، که گذشته از آن، از دو جنبه بسیار بارز برخوردارند: یکی جنبه ملکوتی آنان که آن را جنبه «یلی الحقی» می‌خوانند و دیگری جنبه مادی آنان که جنبه «یلی الخلقی» اش می‌نامند. جنبه مادی آنان سخت در کنترل آنان است و جنبه ملکوتی آنان دستگیر دیگران برای سلوک به سوی مسیر کمال است. انبیا با وجهه یلی الخلقی شان با دیگر انسان‌ها ارتباط برقرار می‌کنند و با وجهه یلی الحقی شان آنان را به سوی بارگاه ربوبی سوق می‌دهند. این بیان شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که به دستور وحی در معرفی خود به زبان آوردند، نشان‌دهنده همین دو وجهه ایشان است:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾؛

بگو: «به درستی که من بشری مانند شمایم که به سویم وحی فرستاده می‌شود.»

بشر بودن انبیا ناظر به جنبه یلی الخلقی آنان و ارسال وحی به سوی پیامبران، نشان‌دهنده جنبه یلی الحقی آنان است.

با توجه به روایات فراوان، انبیای الهی صلی الله علیه و آله صد و بیست و چهار هزار نفر بوده‌اند که از میان آنان، صد و سی نفر در شمار رسولان و پنج نفر در شمار انبیای اولوالعزم قرار داشته‌اند؛ اگرچه همه انبیا برای هدایت انسان‌ها مبعوث می‌شدند، اما از میان آنان، تنها رسولان و پیامبران اولوالعزم هستند که جبرائیل، فرشته حامل وحی، را می‌دیدند و کتاب آسمانی مستقل داشته‌اند؛ اما دیگر انبیای الهی وحی را به صورت‌های دیگری غیر از دیدن چهره جبرائیل دریافت می‌کرده‌اند. اینان مبلّغ و مفسر کتاب‌های انبیای پیشین بوده‌اند.

در حیطه منطقه مأموریت پیامبران نیز، تفاوتی چشم‌گیر موجود است. چه

شماری از انبیا، تنها به هدایت خانواده و یا نزدیکان خود می‌پرداختند و گروهی دیگر تنها مأمور به هدایت قبیله و یا ساکنان شهر خود بودند. اما از این میان، پنج تن پیامبران اولوالعزم مأمور به هدایت تمامی انسان‌ها در تمامی نقاط جهان بوده‌اند. مهذب بودن و برخورداری از قدرت الهی، دو مشخصه بزرگ انبیاست؛ چون هدایت مردمان بدون برخورداری از سلامت کامل نفس و نیز بهره‌وری از قدرت الهی ممکن نیست. از این رو، پیامبران این ویژگی‌ها را دارا بوده‌اند:

(الف) معصوم بوده‌اند تا هیچ‌گاه دچار اشتباه در ادراک و نیز اشتباه در رساندن پیام الهی به مردمان نشوند.

(ب) عالم بوده‌اند تا نه تنها در اثر جهل، خود و دیگران را به چاه اشتباه درینندازند و همیشه با دیده باز به هدایت بپردازند.

(ج) شجاع بوده‌اند تا در ابلاغ هدایت و دستگیری از مردمان، دچار ترس و اضطراب نشوند و ...

انبیای الهی عالم به وقایع گذشته و آینده هستند؛ هرچند در نحوه علم آنان اختلاف است که آیا علم ارادی است و یا علم حضوری؛ اما به باور ما، انبیا برخورداری از علم حضوری هستند.

می‌دانیم که مسئله خاتمیت از ضروریات دین مبین اسلام است. معنای خاتمیت آن است که سلسله نبوت با ظهور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به آخرین مرتبه کمال خود رسیده و زان پس، دیگر پیامبری ظهور نخواهد کرد.

اما واضح است که سلسله آدمیان همچنان موجود است و از این رو، بدون تردید، می‌بایست سلسله هادیان نیز قطع نشود تا آدمی از سیر در مسیر کمال باز نماند. مسئله امامت عامه در همین جا قابل بررسی است؛ چون به باور شیعیان، امام کسی است که در امور دین و دنیا خلیفه پیامبر و جانشین اوست و هرچند

وحي تشریعی بر او نازل نمی‌شود و لذا او در احکام فقهی تابع پیامبر است؛ اما ریاست زندگی دنیایی و نیز امور مربوط به دین آدمیان به عهده او محوّل شده تا همچون انبیای الهی به هدایت انسان‌ها بپردازد؛ از همین رو، عالی‌ترین مراحل صفات انبیا که در وجود پیامبر اکرم ﷺ متجلی شده، در وجود او نیز به چشم می‌آید.

امام از عصمت مطلق، علم مطلق، شجاعت مطلق و به‌گونه مختصر از کمال مطلق که برای موجود ممکن متصور است، برخوردار است تا در امر هدایت آدمیان به سوی مراتب کمال کوتاهی نکند. از این رو، پیامبر اکرم ﷺ را علت پیدایش اسلام و امام علیؑ را علت بقای آن می‌خوانیم؛ چراکه بدون پیامبر ﷺ اسلامی پدید نمی‌آمد و بدون امام علیؑ اسلامی با برجا نمی‌ماند.

جایگاه منطقی مسئله امامت خاصه، در همین نقطه از مجموعه معارف اسلامی قرار دارد؛ چون مبحث امامت عامه نشان‌دهنده وجوب اصل امامت است و مبحث امامت خاصه نشان‌دهنده مصادیق خارجی این اصل است.

گذشته از اصل مسئله امامت که در تفسیر آن در میان مسلمین اختلافاتی روی داد، در مشخص نمودن این مصادیق نیز اختلافی چشم‌گیر پدید آمد. به باور ما شیعیان، انسان‌ها تنها در محدوده علم خود قادر به شناخت دیگران و انتخاب بهترین راه برای زندگی و رسیدن به کمال هستند. از این رو، انتخاب امام ﷺ در حیطه توان آنان نیست؛ چون آن‌گونه که

به باور ما شیعیان، انسان‌ها تنها در محدوده علم خود قادر به شناخت دیگران و انتخاب بهترین راه برای زندگی و رسیدن به کمال هستند. از این رو، انتخاب امام ﷺ در حیطه توان آنان نیست.

گفتم، امام علیه السلام انسانی است کامل که با برخورداری از مواهب الهی به هدایت دیگران می‌پردازد. اما از آنجاکه، این کمال فراتر از معرفت انسانی است، انسان‌ها نمی‌توانند به شناخت او نائل شوند و خود به انتخاب او بپردازند. از این رو، به اعتقاد ما و به شهادت مسلم تاریخ، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خود بارها امیرالمؤمنین علیه السلام را به امامت مسلمین و جانشینی خود انتخاب فرمود و بارها در میان اجتماع مسلمین، به این انتخاب که ناشی از امر مستقیم الهی بود، تصریح فرمود.

واقعه شکوه‌مند غدیر خم در شمار همین موارد است. مفسران در تفسیر آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»^۱ آورده‌اند که این آیه در آخرین سفر حج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل شد. ایشان در سرزمین منی مأمور شدند که مسئله امامت خاصه را در حضور صدویست هزار مسلمانی که به همراه ایشان حج می‌گذاردند، مطرح سازند. گویا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از سر شفقت با خلق، نخست از اعلام عمومی این امر در میان مسلمانان اجتناب می‌کردند؛ چون اگر کسی از پذیرش این فرمان صریح سر باز می‌زد و ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام را نمی‌پذیرفت، کافر و مطرود بارگاه ربوبی می‌گشت. بار دیگر، جبرائیل در مکه مکرمه، پیامبر صلی الله علیه و آله را مأمور به اعلام ولایت حضرت امیر علیه السلام در میان جامعه اسلامی کرد و سرانجام، در غدیر خم، آن‌جا که مسلمین از هم جدا می‌شدند و هر دسته به سوی منطقه خود رهسپار می‌گشتند، این فرمان نازل شد و پیامبر صلی الله علیه و آله امیرالمؤمنین علیه السلام را به صراحت جانشین خود معرفی فرمودند.^۲

اجتماع صد و بیست هزار مسلمان در منطقه گرم غدیر خم و سخنرانی

۱. «ای پیامبر صلی الله علیه و آله! آنچه از جانب پروردگارت به تو نازل شده را ابلاغ کن و اگر نکنی، پیامش را ابلاغ نکرده‌ای و خدا تو را از گزند این مردم مصون خواهد داشت.» سوره مائده، ۶۷.

۲. سخن مفسران در این رابطه، گاه مجمل و گاه مفصل است. بنگرید: التبیان، ج ۳، ص ۵۸۷؛ تفسیر ابوالفتح رازی، ج ۲، ص ۱۸۹؛ اطیب البیان ج ۴، ص ۴۲۲.

پیامبر اکرم ﷺ برای آنان و سخن صریح ایشان که فرمودند: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ»^۱. نشان‌دهنده حساسیت موضوع ولایت و خلافت پس از زمان حیات ظاهری پیامبر اکرم ﷺ است.

این اعتقادِ تمامی شیعیان است که انتخاب امام تنها در حیطهٔ اختیار خداوند است؛ چون همان‌گونه که تنها او می‌تواند کسی را برای پیامبری ارسال کند، تنها همو می‌تواند کسی را به امامت انتخاب کند. این بدان جهت است که علم به کمال لازم برای پیامبری و امامت از حیطهٔ علم آدمیان خارج است و تنها او عالم به آن است.

از این رو، واضح است که مسئلهٔ امامت نیز همچون مسئلهٔ نبوت از نشانه‌های بارز لطف خداوند است و همین لطف اوست که به دلیل پیایی بودنش، همواره عالم وجود را از وجود امام بهره‌مند می‌سازد و لحظه‌ای زمین را از حجت الهی تهی نمی‌دارد؛ چون امام واسطهٔ بین خالق و خلق است و هدایت مردمان بسته به جنبهٔ الهی و یلی‌الحقی اوست.

این مسئله از زمان آغاز آفرینش که با خلق پنج نور مقدس آغاز شده و نیز آفرینش نخستین انسان که با خلق پیامبر مکرم الهی حضرت آدم ﷺ صورت گرفت تا آنگاه که عالم وجود به حیات خود ادامه می‌دهد، همچنان ادامه دارد. مباحث بعدی این نوشتار، توضیحی مختصر دربارهٔ شماری از جنبه‌های وجود مبارک آخرین مصداق امامت و آخرین واسطهٔ تام فیض خداوند، یعنی حضرت بقیه الله الأعظم روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء است.

۱. «هرکس را که من مولای اویم، این شخص، علی ﷺ، مولای اوست.» بسیاری از اسانید این حدیث شریف، در کتاب ارزشمند الغدیر گرد آمده است. نیز بنگرید: الکافی، ج ۱، ص ۲۸۶، ح ۱؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۲۹، ح ۶۸۶.

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

فصل اول

نگاهی به سیمای حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه

اخلاق پهنک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

اخلاق بهک

قطب‌نمای مسیر اخلاق و تربیت

در این گفتار به اختصار، به شماری از مباحث کلی مربوط به نخستین دوران زندگی حضرت ولی عصر^{علیه السلام} اشاره می‌کنیم. واضح است که در این نوشتار مختصر، نمی‌توان به تمامی ابعاد آن دوران و یا حتی بهره‌ای کلان از زندگی ایشان پرداخت. از این رو، ناگزیر تنها اشاراتی به بخش‌هایی از این دوران شکوه‌مند خواهیم داشت و پس از آن، در دیگر گفتارهای این رساله، به شماری دیگر از اجزای زندگی آن حضرت^{علیه السلام} اشاره خواهیم کرد.

اهمیت ماه شعبان

تردیدی در فضیلت بعضی از اوقات بر بعضی دیگر نیست. تمامی ماه مبارک رمضان، لیلۃ القدر، شب مبعث پیامبر اکرم^{صلی الله علیه و آله}، عید سعید غدیر و ... در شمار این ایام مبارک است.

اما گذشته از شرافت ذاتی برخی از ایام، اهمیت حاصل از بعضی از وقایع خاص نیز به شرافت آن ایام می‌افزاید. ماه شعبان نیز در شمار شریف‌ترین ایام سال قرار دارد که نه تنها خود، شریف است که بستر ولادت ولی مطلق الهی حضرت بقیة الله^{علیه السلام} نیز هست. از این رو، در سخنان پیامبر اکرم^{صلی الله علیه و آله} و اهل بیت^{علیهم السلام} نیز، به وفور به اهمیت این ماه اشاره شده است.

بنابر آنچه در شماری از متون روایی وارد شده، پیامبر اکرم^{صلی الله علیه و آله} در یکی از سال‌ها، به هنگام آغاز این ماه، خطبه‌ای خواندند و مردم را نسبت به شرافت این ماه آگاه فرمودند. قسمت‌هایی از این خطبه چنین است:

«شَهْرٌ شَرِيفٌ وَهُوَ شَهْرِي وَحَمَلَةُ الْعَرْشِ تُعْظَمُهُ وَ تَعْرِفُ حَقَّهُ وَهُوَ شَهْرٌ تَزَادُ فِيهِ أَرْزَاقُ الْمُؤْمِنِينَ لِشَهْرِ رَمَضَانَ وَتُرَيَّنُ فِيهِ الْجَنَانُ وَإِنَّمَا سُمِّيَ شَعْبَانَ لِأَنَّهُ يَتَشَعَّبُ فِيهِ أَرْزَاقُ الْمُؤْمِنِينَ وَهُوَ شَهْرُ الْعَمَلِ فِيهِ مُصَاعَفُ الْحَسَنَةِ بِسَبْعِينَ»؛

شعبان ماه شریفی است و آن ماه من است و حاملان عرش آن را بزرگ می‌شمارند و حق آن را باز می‌شناسند و آن ماهی است که در آن، همچون ماه رمضان روزی بندگان زیاد می‌گردد و در آن، بهشت آذین بسته می‌شود. این ماه را شعبان نامیده‌اند؛ چراکه در آن، ارزاق مؤمنان تقسیم می‌شود و آن ماهی است که عمل در آن چند برابر می‌شود و کار نیکو هفتاد برابر ثمره می‌دهد.

بنابر آنچه در این خطبه وارد شده:

- ۱) شعبان ماه پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است.
 - ۲) فرشتگان احترام این ماه را کاملاً رعایت می‌کنند.
 - ۳) ارزاق مردمان و به‌ویژه روزی معنوی آنان در این ماه تقسیم می‌شود.
 - ۴) در این ماه، فرشتگان بهشت را زینت می‌دهند تا مؤمنان به آن وارد شوند.
 - ۵) خداوند به فضل خود، حسنات مردم را در این ماه هفتاد برابر پاداش می‌دهد و از گناهان آنان درمی‌گذرد.
- بنابر آنچه در حدیثی دیگر آمده این ماه، ماهی است که:

در هر پنجشنبه ماه شعبان، آسمان‌ها زینت بسته می‌شود. آنگاه فرشتگان به دعا می‌پردازند که پروردگارا، آن کس را که در این روز، روزه بدارد، ببخشای و دعایش را اجابت فرمای.